

Journal Arménien
MANZOUË-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԵՐ ԵՐ ՏՆՕՐԵՆ
ՅՈՒԼԱՆԵՒ Տ. ԳԱՅԱՆԵԱՆ
ՈՐՈՒ ՎՈՐԱԴՆԻՍԻ ՍՏԵՍԱ ԳՐԱԹԻՒՆ

ԽՐԱՐ ԳՐԱԹԻՒՆ
38, Պարզ Ար Գառնի, 38

Խրագրութեան ուղարկման գրութիւններ
են յին տարւոյն

Մանգրամի Թիֆլիս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՍՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԱՂԱԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومه انكار
ارمنيه يوى وسياى فنزادر
صاحب انبارى : اوجاسى فنزادر
اداره : باب غالى بادشاهى : كورمى 38

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄ

Տարեկան վճարման	80 ֆ.
Տարեկան վճարման	108 ֆ.
Տարեկան վճարման	25 ֆ.

ՍԱՏԱՐԱՐՈՒՄ ԳԱՅԱՆԵԱՆ
Մէկ տարեկան վճարման 80 ֆ. դրոշմ
Մէկ տարեկան վճարման 108 ֆ. դրոշմ
Մէկ տարեկան վճարման 25 ֆ. դրոշմ

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱՐԻ “ՄԱՆԳՐԱՄԵ”, ԿԵ ՀՐԱՏԱՐԱՐԻ ՍՏԵՍԱ ՕՐ ԱՐԵԱՊԱՐԻ

10 ՓԱՐԱ

ԺԵՐՄԱՅԻ ՄԱՆԳՐԱՄԵՒ ՄԵՂ

Մանգրամի խրագրութիւնը պատ-
ուարք յաւելում մը ունեցաւ, յանձին
Սիմոն Էֆ. Չեօֆէճեանի (ԺԻՐԱՅԻ
ՇԻՐԱՅԻ), որ իր ընդունալը զրոյով
սիրուած անուն մը ունի լրագրական
հրապարակին վրայ: Ինչպէս արդէն
Թերթիս այլ և այլ հրատարակութիւն-
ներէն զիստ ընթերցողները, Սիմոն
Էֆ. Չեօֆէճեան ինքնանուն է Ա-
նաթոքը վաճառակաւաւ, որ այն-
չափ թերթ ընթերցողներէն արժանա-
ցաւ մեր առեւտրական դասին կողմէ,
և որուն առթիւ իրաւաւորապէս զանա-
ապական խորհրդի Ամեն. Ս. Գառ-
րիսը Հայրը, Եղիա Տէրմիշկալեան,
Բրիգոր Զօրայա և ուրիշ անհատներ
անհատաբար ինքնանուն: Չեօֆէճեան
էֆ. ԺԻՐԱՅԻ ՇԻՐԱՅԻ կնիքանու-
նին տակ թարգմանած իր 40 հատոր
վէպերով մեծ անուն հանեց թարգ-
մանութեան այս ճիւղին մէջ, եւրո-
պացի հեղինակներու կատարելա-
յայի զորով մը ապով Եւրոպայի խո-
րագրող ոչ նուազ ծանօթ է նաեւ
Սիմոն Էֆ. Չեօֆէճեանի մեծ անունը
զրաժ իր Պարզ Խաւարով, որուն
հապառման տողերով օրուան եկեղ., զոր
և կրթ. կարեւոր խնդիրները կը շոյա-
վեն:

Չեօֆէճեան Էֆ. ի ծնած այս
գրական անձնակը մեծապէս պիտի օգ-
տուին Մանգրամի ընթերցողները:
Լա Քէ Փողոցի Ոճիւրէն ետքը, որ իր
վախճանի մօտեցած է, պիտի թարգ-
մանէ խիտ հետաքրքրաւթ վէպ մը,
որուն ընթերցողները ընթերցելու
ճարտարական նիւթերու չունը, խոջամիտ
ուսումնասիրութիւններ ընելով եւրո-
պական ու անգլիական հրապարակներու
առեւտրական շարժիլի վրայ: Այս
ճիւղը մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ
անշուշտ առեւտրական անձներու, զանի
որ արտադրութեան և ներածութեան ա-
մէն ճիւղերուն վրայ վարակական տեղե-
կութիւններ պիտի խտանան իր յոյ-
րածանքներուն մէջ: Իսկ Պարզ Խաւարը
գրեթէ ամէն օր իրենց տեղը պիտի
ունենան Մանգրամի սրտախնդրուն
մէջ: Աստուծոյ զատ պիտի գրէ
նաեւ Քիւ մը Գիտական վերագրով
գիտական հարցերու վրայ, Ժողովուր-
դին հասկնալի ձեւով:

Սիմոն Էֆ. Չեօֆէճեան պետ կար-
գուած է Թերթիս վարկական ճիւղին,
որուն աւելով զործանութիւնները
պիտի կատարեն իր հսկողութեան
տակ, կանոնադրութեամբ և կարգա-
պահութեամբ:

ՕՐՈՒՄԵՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ժամանակակից պատմութեան մէջ
մեծ դէպք մը եղաւ ստորագրութիւնը
այն երեք պայմանագրութիւններուն,
որոնք միանգամ ընդ միտ սահմանու-
ած են վերջ տալու զաղթային և միջա-
դային բոլոր դժուարութեանց և զք-
ստութեանց Մեծին Բրիտանիոյ և Յիւս-
սայի:

Աշխարհի զանազան կողմերը, ուր
երկու Տէրութիւնը զաղթային շահեր
ունին, յաճախ բախումներ կ'ունենային
միմեկին իսկ այն աստիճան որ պատե-
րաշմիք երկրիները առաջ կուգային, եւ
Արեւմուտքի Բաղադրութիւններն աւ-
առաջեցող երկու լուսաւորեալ ազգե-
րուն յարաբերութիւնները մինչեւ իսկ
Բանասիր և Նաւատորմի շարժ-
ման մէջ դնելու պատահականութեան
կը յանգէին նոյն խնդիրներուն պատ-
ճառաւ:

Այս պատահականութիւնները բառա-
ւոր նպատակաւ ստորագրութեան ան-
ընդամանոր Համաձայնութիւն մը, որ
խնդիրներու երեք խումբի բաժանու-
մին առթիւ, երեք պայմանագրու-
թիւններու ձեւեր առած է:

Կը յիշեն ընթերցողները թէ երկու
Տէրութիւնը Եւրոպայի զարգացող եւ
թե՛ միջուկային ճանքներուն խնդիրը
մինչեւ ուր տարաւ դժուարութիւնը
Սիմոն Էֆ. Չեօֆէճեանի մէջ, թէ Նիւ-
ֆաւրի և Յիւսսայի միմեկին, թէ Նիւ-
ֆաւրի և Յիւսսայի միմեկին խնդիրը ա-
մէն օր գրեթէ Եւրոպայի կը զարգաց-
նէր եւրոպական Միութեան և կառավար-
ութիւններէն: Եւ զիստապօրական
Եւրոպայի հարգողութիւններու դուռ
կը բանար, և ինքիւստի Եւրոպայի
համա ժամանակաւ կ'ըլլային այս եւ
ուրիշ զաղթային խնդիրներու մասին
հարցադնեցողութիւն:

Հիմա ամէն բան վերջացաւ Մ.
Տէրութիւնը և Լորտ Լէնստաունը ողջմ-
ասութիւնը, իրենց դեպքանքներուն խո-
նարակութեամբ զորացած, յաղորդեալ
բառեալ ամէն զգուարութիւններ, եւ
երկու Տէրութեանց յարաբերութիւն-
ները այսուհետեւ կը մտնեն այնպիսի
երեւոյթի մը մէջ, որ միմեկին խաղա-
ղութեան շահերուն նպատակները պիտի
ըլլայ: Եւրոպայի ինչ խնդիր որ կ'ունե-
նային՝ բախումի կէտերը անպակաս էին,
որովհետեւ իրենց զաղթային անհատա-
ձայնութիւններուն ուսումնական մէ-
տեղ կը տնկուէր, և չէին կրնար զոր-
ծանցութեան համարալի դաշտ մը ընդ-
բերել խաղաղութեան եւ թաղաքա-
կերութեան շահերը յառաջանելու
համար:

Երեք պայմանագրութեանց ստորա-
գրութիւնը ազատ ապարեղ կը հզ-
անոնց խաղաղասիրական ձեռնարկե-
ն:

Եւ հետամուտ ըլլալ ի նպաստ Գիտու-
թեանց, Արեւմտեցի, Վերջապէս աշ-
խարհի նիւթական և բարոյական յա-
ռադիմութեան կը յուսացուի թէ պիտի
կարենան այսուհետեւ իրենց զորուոր ա-
շխարհութիւնը նուիրել ու արդիւնա-
ւորել:

Ազատական կուսակցութեան թեր-
թերը Պաշտպանականութեան թերթե-
րուն հետ գովեստի մասին կը մրցին
այս երկու թերթի հանդէպ, և կը շնոր-
հաւորեն երկու երկրիներուն կառավա-
րութիւնները, որ այսպիսի կարեւոր
զործ մը ի գլուխ հանելու խոհեմու-
թիւն ցոյց տալու արեւմտեւ ունե-
ցան: Տեղի Նիւթ հետեւեալ շահեկան
տողեր կը գրէ, որոնք Անգլիոյ հան-
րային կարծիքը կը ցոյցանեն այս մեծ
դէպքին առթիւ:

«Անկեղծօրէն կը շնորհաւորենք Լորտ
Լէնստաունը և Անգլիական կառավա-
րութիւնը, ժամանակակից կեանքին և
ամբողջ աշխարհին աւելի մեծ ծառա-
յութիւնները մատուցանելու յաւաքին
միջոց մը չկայ, քան այն ծառայու-
թիւնը, որ կը կայանայ խաղաղութեան
համար երաշխաւորութիւններ հայտնա-
բերելու մէջ: Երկու ստորագրութեան
վաւերացումը այս իմաստով մին է այն
ամենագիշտիկ վաւերացումը, որուն
զորս երեք ստորագրած են պետական
մարդիկ Միջերկրի ինչքին մեծ յառաջդիմ-
ութեան չէ՛ այս կերպով ցոյց տրուելով
թէ խաղաղութեան կուսակցութեան
անդամները մեծ դեր կը կատարեն Տէ-
րութեանց երաշխաւորութեան զաւա-
րարին շուրջ դառնալով, իւրաքանչիւրը
իր բաժնիքը բերելով մարդկային յա-
ռադիմութեանց: Այս պայմանագրու-
թեան մէջ կանխաւ կը տեսնենք երաշ-
խիք մը սպառաշինութեանց նուազ-
ման:

Պայմանագրութեան ստորագրու-
ելուն ետք անշուշտ Անգլիոյ թագա-
ւորին եւրոպայի Գառնիի դուռը, որ
Բանասիր Սպարապետն է, ըսաւ իր
շուրջ գտնուողներուն:—Հիւսսայի չեմ
կրնար զսպել այս լուրը անհետեւ
պայման:

1870էն ի վեր մանաւանդ Անգլիոյ և
Յիւսսայի գրական, արեւմտային, գի-
տական յարաբերութիւնները բոլորովին
նոր յիշման մը մէջ մտան: Երբ Լուզ-
մայի ինքնիւր զգուարութեան պատ մը
բարձրացուց Գիտնալի և Յիւսսայի
միմեկին, Մանչէր երկու կողմերուն զո-
ւորութիւնները, հակառակ իրենց զանազան
շահակցութիւններուն և անոնց հետե-
ւանք պաշտպանութիւններուն, զիրար հե-
տեւեւ չառաւարելու լաւ հասկացան, ի-
րենց ունեցած փոխադարձ զօրութեան
մասին ալ գիտակցութիւն ունեցան հե-
տագետ, և փոխադարձ պատկառանքի
զգացում մը շարժեց իրենց յարաբե-
րութիւնները իրարու նկատմամբ:

Հիմա զործերը այնպէս մը կարգա-
դրուած են երկու Տէրութեանց միմեկին
որ կատարելապէս համարիտ ըլլալով
զիրենք բաժնող էական խնդիրներուն
վրայ, ի հարկին պիտի զօրակցեն աշ-
խարհի զանազան կողմերը իրենց զաղ-
թային ձեռնարկութիւններուն և յանձ-
նառութիւններուն խաղաղիկ և կարելի
եղածին չափ արագ լուծում մը տալու
համար:

Եթէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միմեկին եւ-
թաղութեան միմեկին ալ տեղի ու-
նենայ ժամանակի մօտաւոր կամ հե-
ռաւոր միջոցի մը մէջ, եւրոպա-
կան Տէրութեանց ամէնէն աւելի
խիտ կերպով զինուածներէն Յիւսսայ,
Ռուսիոյ և Նաւատորմի մէջ եւս Անգ-
լիա պիտի կրնան պատմութիւնը մը
ձեռք ձգել և իրենց պաշտպանու-
թեանց վախճան մը տալ, կամ զոնե՛
նաւաղեցնել չափը: Եւրոպայի չկայ թէ
Մեծին Բրիտանիա այսքան ընդարձակ
աստիճանի մը վրայ պայմանագրութեան
միմեկին հետ, այսինքն ըստ իրական
պակիքի մը կ'ըլլայ, և Եւրոպայի կողմը
Ռուսիային ետքը Անգլիոյ կողմէն չորս
աշխարհի մը ունենալը քանի մը պատի-
կեղ զօր զօրաբանութիւնը համարժէք է
Յիւսսայի համար: Բարեկամական աշխա-
րհի մը մը Անգլիոյ կողմէն, բարեկա-
կան աշխարհի մը մը Եւս Ռուսիոյ
կողմէն պակասիլով: Յիւսսայ բաւա-
կան ժամանակ կրնայ հանգիստ մնալ:
Ինչ որ Գիտնալի երեք նախադար-
ձակ ըլլալու արամագրութեան և պէտք
ալ չունի, և ինքնին Անգլիոյ և Ռուսի-
ոյ խնդիրը կը դադարի եւրոպական խաղա-
ղութեան անպակասող ասոր մը ըլ-
լալով:

Եւ արդէն ի՞նչ բան կրնայ արդիւն
ստ ժամանակ ինչ, ինչպէս որ Յիւս-
սայի և Անգլիոյ կառավարութիւններէն
առաջ երկու երկրիներուն մասովը և
խորհրդարանական կուսակցութիւնները
համարալի մը սիրով յարաբերու-
թիւններու և բարեկամական զաւակ-
ցութիւններու առաջնորդներին իրենց
պատկառանքով վարկները, նոյն պիտի
չըլլայ նաեւ որ մը Յիւսսայի և Գի-
տնալի կողմէն, զոնե՛ ի մասին Անգլա-
մանիկական վարկութեան: Անգլիոյ և
Ռուսիոյ ապագայ բարեկամականութեան
պիտիւնը միջոցով մը հանդիսանալու
ամէն արամագրութիւնը ունի ժամանակ
նոյն պարկեղծ միջոցով զիր կրնայ
որ մը կատարել Անգլիոյ Միւսսայի և
Գիտնալի միմեկին, նոյնքան ազդեցու-
թեան և նոյնքան արդիւնաւորու-
թեան, որքան Յիւսսայի Անգլիոյ և
Ռուսիոյ միմեկին:

Եւ ասորպէս չկայ թէ Ռուսիա հա-
մարիտ է ինչ որ Յիւսսայի պէտք կար-
գարութեան մը զալ Անգլիոյ հետ, և
Գիտնալի Անգլիոյ պէտք կարգարու-
թեան մը զալ Յիւսսայի հետ:

Թիւ հիւղեր ունին Սաղաթիլէ և Ըն-
կեր ամէն վաճառաւոր կեցողներուն
մէջ:

Հասառու վարկներին մը չափ կո-
չում ըրաւ յուրեւրեւ, բայց անգու-
այն անհետում և է առեւտրական Ֆիւմա
չէր ներկայանալ լիարժեքները, ուստի
վերաբերանք չաղելու համար Հրաշ-
խարհ:

Իմ չանչնալու պատճառ մը չէ
որ ըսաւ, Սաղաթիլէ և Ընկեր հան-
րածանք տուաւ մը չըլլան, նախ որ
զուցէ մեր հրապարակին վրայ թիւ
զործանութիւն ունի և երկրորդ որ
ես սահմանափակ չըլլանք իմ պատ-
մարք մը ընտելանալը չափ թիւ տե-
ղեկութիւն կրնայ ունենալ առեւտրա-
կան հեռաւոր շարժումներուն ամէն:

—Ո՛հ, անկարելի է որ ձեզի պէտք
ուշիմ ու արժանաւոր անձնաւորութիւն
մը առեւտրական շարժումներուն ամէն
մարդ մը ընտելանալը չափ թիւ տե-
ղեկութիւն կրնայ ունենալ առեւտրա-
կան հեռաւոր շարժումներուն ամէն:

—Ո՛հ, անկարելի է որ ձեզի պէտք
ուշիմ ու արժանաւոր անձնաւորութիւն
մը առեւտրական շարժումներուն ամէն
մարդ մը ընտելանալը չափ թիւ տե-
ղեկութիւն կրնայ ունենալ առեւտրա-
կան հեռաւոր շարժումներուն ամէն:

—Ամերիկացի՛ ինչ Սաղաթիլէ և
Ընկեր, հարցուց Պարզեան:

Այս պետական մեծ կարգադրու-
թիւնները յոյժ հաւանական կը թուին
նոյն իսկ մօտաւոր ապագայի մը մէջ:
Եւ այս ամէնը պիտի ըլլայ ի նպաստ
այսպիսի ընդհանուր խաղաղութեան:
Արեւմտեւ, շարտարարութեամբ, Գի-
տութիւնը յառաջդիմութեան այնպիսի
ընթացքի մը մէջ մտած են որ անոնց
խաղաղիկ զարգացումը անհրաժեշտ է:
Ընդհանուր պատերազմէ աներկիւղ և
անկասկած զարգացողութիւնը կրնայ
օգտաւոր հանդիսանալ զանոնք: Բա-
ւոր Տէրութեանց ընդհանուր են այս կա-
ռուար միջոցի մը մէջ, եւրոպա-
կան Տէրութեանց ամէնէն աւելի
խիտ կերպով զինուածներէն Յիւսսայ,
Ռուսիոյ և Նաւատորմի մէջ եւս Անգ-
լիա պիտի կրնան պատմութիւնը մը
ձեռք ձգել և իրենց պաշտպանու-
թեանց վախճան մը տալ, կամ զոնե՛
նաւաղեցնել չափը: Եւրոպայի չկայ թէ
Մեծին Բրիտանիա այսքան ընդարձակ
աստիճանի մը վրայ պայմանագրութեան
միմեկին հետ, այսինքն ըստ իրական
պակիքի մը կ'ըլլայ, և Եւրոպայի կողմը
Ռուսիային ետքը Անգլիոյ կողմէն չորս
աշխարհի մը ունենալը քանի մը պատի-
կեղ զօր զօրաբանութիւնը համարժէք է
Յիւսսայի համար: Բարեկամական աշխա-
րհի մը մը Անգլիոյ կողմէն, բարեկա-
կան աշխարհի մը մը Եւս Ռուսիոյ
կողմէն պակասիլով: Յիւսսայ բաւա-
կան ժամանակ կրնայ հանգիստ մնալ:
Ինչ որ Գիտնալի երեք նախադար-
ձակ ըլլալու արամագրութեան և պէտք
ալ չունի, և ինքնին Անգլիոյ և Ռուսի-
ոյ խնդիրը կը դադարի եւրոպական խաղա-
ղութեան անպակասող ասոր մը ըլ-
լալով:

Եւ արդէն ի՞նչ բան կրնայ արդիւն
ստ ժամանակ ինչ, ինչպէս որ Յիւս-
սայի և Անգլիոյ կառավարութիւններէն
առաջ երկու երկրիներուն մասովը և
խորհրդարանական կուսակցութիւնները
համարալի մը սիրով յարաբերու-
թիւններու և բարեկամական զաւակ-
ցութիւններու առաջնորդներին իրենց
պատկառանքով վարկները, նոյն պիտի
չըլլայ նաեւ որ մը Յիւսսայի և Գի-
տնալի կողմէն, զոնե՛ ի մասին Անգլա-
մանիկական վարկութեան: Անգլիոյ և
Ռուսիոյ ապագայ բարեկամականութեան
պիտիւնը միջոցով մը հանդիսանալու
ամէն արամագրութիւնը ունի ժամանակ
նոյն պարկեղծ միջոցով զիր կրնայ
որ մը կատարել Անգլիոյ Միւսսայի և
Գիտնալի միմեկին, նոյնքան ազդեցու-
թեան և նոյնքան արդիւնաւորու-
թեան, որքան Յիւսսայի Անգլիոյ և
Ռուսիոյ միմեկին:

Եւ ասորպէս չկայ թէ Ռուսիա հա-
մարիտ է ինչ որ Յիւսսայի պէտք կար-
գարութեան մը զալ Անգլիոյ հետ, և
Գիտնալի Անգլիոյ պէտք կարգարու-
թեան մը զալ Յիւսսայի հետ:

ԱՆԵՐԱՐԶԱՐԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆ

Հաւատացեալներէն շատեր չեն գիտեր
եկեղեցիներու մէջ երգուած Շարական
ներու իմաստը: ԱՆԵՐԱՐԶԱՐԱՐ ՇԱ-
ՐԱԿԱՆ Եւ իր խոսքին կրնայ զիստ
երեսնորդ Տ. Անգլիանի աշխատա-
սիրութեան և կուգայ այս պէտքը լրա-
ցնել: Կը ծախուի թուր Հայ Գրաւ-
ճառներու թով:

ԳԻՆ 5 ԴԱՆԿԱՆ

Գրաւի տեսակ մը կայ՝ որ բարոյա-
կան ոչ մէկ նկատուած կրնայ արդա-
րանալ. այս այն գրաւն է՝ զոր երբեմն
մարդիկ ըսել կ'ուզեն՝ կամ ստաթա-
սութիւն մը պարտկելու, և կամ իրենց
կիր ու նշանակութիւն չունեցող խոս-
քին թիւ մը կիր ու նշանակութիւն
տալու համար:

ԱԶ ՈՒ ԶԱՐ

ԳՐԱՆԻՆ

Գրաւի տեսակ մը կայ՝ որ բարոյա-
կան ոչ մէկ նկատուած կրնայ արդա-
րանալ. այս այն գրաւն է՝ զոր երբեմն
մարդիկ ըսել կ'ուզեն՝ կամ ստաթա-
սութիւն մը պարտկելու, և կամ իրենց
կիր ու նշանակութիւն չունեցող խոս-
քին թիւ մը կիր ու նշանակութիւն
տալու համար:

—Սա այն ինչ օրը, այս ինչ ժա-
ման ան տեղ կը գտնուէի:

—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն զնա՞ծ
եմ այսքան դրոշմ:

Եւ կամ
—Սա առարկան այնիչէն

